

ОЦІНКА СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Загалом земельний фонд України характеризується наявністю високого біопродуктивного потенціалу. Проте, відношення до земельних ресурсів, рівень їх використання і охорона поки що знаходяться на неналежному рівні. Земельний фонд Житомирщини становить 2982,7 тис. га. В його складі найбільшу частку мають сільськогосподарські землі. Понад третину земель становлять ліси та лісовкриті площі. Лише 166,7 тис. га земель області знаходяться у їх природному стані, в тому числі близько 1% зайняті водогосподарськими об'єктами.

Стан ґрунтів Житомирської області не знаходиться в критичному стані, але екологічна криза, яка охопила Україну, в повній мірі торкнулася і їх. Ґрунти області деградують під впливом ерозійних процесів, через надмірну кислотність ґрунтового розчину, втрату верхнього родючого шару ґрунту, наявності великої кількості радіоактивно забруднених ґрунтів.

З обстежених сільськогосподарських угідь частка кислих ґрунтів становить 47%, заболочених та перезволожених – 27,7%, підданих ерозії – 5,3% та дефляційно небезпечних – 1,3%. Щороку площа еродованих земель в Україні збільшується на 80-100 тис.га. Підраховано, що з продуктами ерозії щорічно виноситься 11 млн. т. гумусу, 0,5 млн. т. азоту, 0,4 млн. т. фосфору, 0,72 млн. т. калію, втрати яких компенсуються внесенням добрив лише на 20-25%. Це вимагає проведення ряду заходів по зменшенню деградації ґрунтів та підвищенні їх родючості.

Одним з найнебезпечніших видів деградації ґрунтів є їх забруднення продуктами ядерного розпаду, що охопило значні території Житомирської області в результаті аварії на Чорнобильській АЕС (1417,6 тис.га або 48%). Дуже забрудненими є Народицький, Лугинський, Овруцький, Коростенський, Олевський райони області, із щільністю забруднення від 5 до 15 Кі/км².

Як свідчать дослідження, одержати екологічно чисту рослинницьку продукцію можливо при щільності забруднення ґрунтів не більше 1,0 Кі/км² за цезієм-137 та 0,02 Кі/км² за стронцієм-90.

На забрудненій території для отримання рослинницької продукції, що відповідає радіологічним стандартам необхідно застосовувати комплекс заходів для зменшення коефіцієнту переходу радіонуклідів в рослинницьку продукцію.

Найефективнішими запобіжними заходами на території області, що знижують перехід Cs¹³⁷ в урожай сільськогосподарських культур є агрохімічні меліорації. Ефективність цих заходів залежить від багатьох факторів: виду заходу, типу ґрунту та його властивостей, виду рослин та інших.

Під такі овочі, як буряки, зелені листові овочі, капусту і картоплю доцільно вживати такі запобіжних заходів як вапнування, внесення мінеральних і органічних добрив, за допомогою яких підвищується урожайність і знижується перехід Cs¹³⁷ в урожай.

Вплив різних мінеральних добрив на надходження радіоцезію в рослини неоднаковий. Фізіологічно кислі азотні добрива можуть сприяти підвищенню накопичення радіоцезію в урожаї. Фосфорні добрива не впливають на накопичення радіоцезію в рослинах або дещо знижують його надходження.

Основним елементом живлення рослин, що знижує накопичення радіоцезію в урожаї є калій. Характер зниження рівнів забруднення врожаю залежно від доз калійних добрив носить криволінійний гіперболічний характер, а ефективність добрив з підвищенням доз знижується. Механізм впливу калійних добрив спрацьовує за будь-якої дози калію, внесеного в ґрунт, але величина зниження рівнів забруднення врожаю з кожним збільшенням дози добрив зменшується.

На кислих ґрунтах обов'язковим є проведення вапнування ґрунтів. Дози вапна розраховують за гідролітичною кислотністю даного ґрунту. В зоні із щільністю забруднення ґрунту до 555 кБк/м² вапно вноситься в дозі за гідролітичною кислотністю. В умовах Полісся, по можливості, доцільно замість вапна використовувати доломітове борошно або інші місцеві добрива, наприклад, крейду, фосфорити, глауконітовий пісок, глауконіт, трепел, та інші.

Крім впровадження заходів агрохімічної меліорації необхідно проводити розміщення с-г культур в сівозмінах із урахуванням їх властивостей, щільності забруднення ґрунтів, а також біологічних особливостей. Це дає змогу регулювати рівні забруднення врожаю.

Розраховано, що впровадження заходів щодо зменшення забруднення і поліпшення ефективності ґрунтового покриття є екологічно та економічно вигідним і буде в майбутньому давати більш сталі та високі врожаї сільськогосподарських культур.